Cataloage de cărți în fondul Bibliotecii Batthyaneum din Alba Iulia

Andreea MÂRZA

Universitatea "Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Dept. Blaj
"Babeş-Bolyai" University of Cluj, Faculty of Greek-Catholic Theology, Dept. Blaj
Piaţa 1848, nr. 1, 515400 Blaj; tel.: +40 0258 710440, web: http: www.ubbcluj.ro
Personal e-mail: dejka78@yahoo.com

Book catalogues from the holdings of Batthyaneum Library from Alba Iulia

This research is confined to spatial and temporal limits as the actual holdings of Batthyaneum Library comprise more book catalogues from throughout Europe. We will only refer to Italian Peninsula and the time span 1783-1785, period in which Imre Dániel, librarian of bishop Ignác Batthyány, was there serving the scientific needs of the bishop.

The Annexe from the final part of the research includes catalogues that were brought by Dániel from Italy and about which we find information either in the correspondence with the bishop, or the journal/Diarium which Dániel was obliged to write at the request of the high priest. Catalogues were printed in libraries or printing houses from Florence, Naples, Padova, Parma, Rome and Venice, localities that Dániel visited throughout his staying in Italy. They not only comprise papers in Latin, but also Italian, French, German, Spanish, English or even Dutch, also addressing the Anglo-Saxon area.

Advertising means, these catalogues managed to hold an essential role in spreading handwritten and printed book and thus, allowed purchasing of works offered within them by institutions and personalities of the moment. It is also the case of bishop Ignác Batthyány who enriched this way the library that nowadays bears his name.

Key words: book catalogues, Batthyaneum library, bishop Ignác Batthyány, Imre Dániel, librarian, library, printing houses

Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia s-a constituit la sfârşitul secolului al XVIII-lea din cărţile deţinute de fondatorul ei, episcopul Ignác Batthyány (1780-1798). Mare iubitor de carte, episcopul a reuşit să strângă pe parcursul vieţii un important fond care a fost mărit treptat de urmaşii săi prin achiziţii şi donaţii. Scopul cercetării de faţă este acela de a aduce în atenţia publicului o altfel de colecţie care se regăseşte în bibliotecă, aceea a cataloagelor italieneşti de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, care au ajuns în fondul de carte şi datorită străduaniei primului bibliotecar numit de episcop la Alba Carolina, Imre Dániel[1]. Ne vom referi doar la cataloagele care au fost sau au putut fi aduse de Dániel din Pensinsula Italică unde s-a aflat în perioada decembrie 1783 – noiembrie 1785, fiind trimis de episcop pentru a culege informaţii din bibliotecile şi arhivele locale. Biblioteca Batthyaneum deţine în fondul său de carte şi alte cataloage de tipografi sau librari, precum ar fi cele cu cărţi tipărite la Pesta, Buda, Trnava, Bratislava, Viena, Paris, Cluj, Sibiu etc.

Rolul jucat de Imre Dániel[2] în activitatea ştiinţifică a episcopului Batthyány a fost deosebit, însă noi considerăm că cea mai interesantă a fost activitatea de strângere de informaţii[3] referitoare la istoria Ungariei şi a Transilvaniei din bibliotecile şi arhivele din Peninsula Italică, informaţii pe care episcopul urma să le prelucreze în lucrările sale ştiinţifice – copiile scrise de Dániel şi însemnările marginale ale episcopului stau dovadă în acest sens[4]. Cei doi ani petrecuţi în Italia, i-au permis lui Dániel să intre în contact cu noutăţile tipografice sub formă de cărţi sau cataloage pe care fie le-a cumpărat pentru biblioteca binefăcătorului său[5], fie le-a primit în dar de la librarii italieni[6].

Cataloagele cu cărţile tipărite de diferiţi tipografi sau librari care, sub forma catalogului, făceau reclamă la cărţile deţinute în tipografii, respectiv librării, nu erau numeroase în anii 80 ai secolului al XVIII-lea, după cum afirmă Dániel în jurnalul său: „Carent Romani bibliopolae catalogis impressis […]”[7]. Afirmaţia lui Dániel este infirmată cu succes de lucrări de specialitate din secolul al XXI-lea unde am găsit menţiunea referitoare la difuzarea acestor cataloage care era „extraordinară”[8]. În ciuda penuriei de cataloage, cum a considerat Dániel, acesta a reuşit să obţină pe perioada şederii în Italia un număr impresionant de cataloage de carte din cele mai importante localităţi pe care le-a vizitat. În *Anexă* am grupat pe oraşe – Florenţa, Napoli, Parma, Padova, Roma, Veneţia - toate cataloagele de carte care fie au însemările lui Dániel pe ele, deci au fost primite şi aduse de el, fie aparţin perioadei în care acesta s-a aflat în peninsulă; am adăugat şi câteva exemplare anterioare care este posibil să le fi primit Dániel căci de la aceiaşi librari există câteva cataloage mai târzii aduse de bibliotecarul nostru.

Din punct de vedere al structurii, aceste tipuri de tipărituri pot fi împărţite în trei categorii: cataloage editoriale, de vânzare din librărie şi de vânzare la licitaţie, însă primele două grupe au ajuns să fie confundate. Cataloagele de vânzare din librărie au avut în timp un dublu scop, făcându-se cunoscut numărul mare de titluri din librărie şi vânzarea unui număr mare de cărţi cu posibile reduceri, evitându-se apariţia intermediarilor care ar fi putut obţine procente din vânzare. Eficacitatea acestor cataloage depinde de organizarea lor şi de modul în care ofereau titlurile potenţialilor cumpărători; au ajuns să se folosească două sisteme diferite de prezentare a titlurilor: un catalog alfabetic după autor, împărţit adesea pe limbă şi epocă şi o clasificare pe materie, care cerea însă o pregătire mai atentă. Acest al doilea sistem se utiliza dacă se conta pe o clientelă ce avea interese particulare, speciale spre un anumit domeniu[9].

Singurul catalog provenit din Florenţa aparţine librarului Giuseppe Molini (12 mar. 1733-20 febr. 1808), conţine cărţi în limba latină grupate după dimensiuni (in foglio, in quarto sau in ottavo). Acest librar a întemeiat la Florenţa o afacere de familie, ocupându-se cu comerţul de manuscrise, incunabule şi ediţii contemporane atât în Italia, cât şi la Paris sau Londra, pieţe pe care a pătruns cu ajutorul fraţilor săi[10].

Peregrinările prin Italia l-au dus pe Dániel şi la Napoli, unde a ajuns în luna octombrie a anului 1784, când la Roma bibliotecile erau închise din cauza vacanţei (de la 1 oct. până la sf. Carol Borromeo [4 nov.]). A fost sfătuit să plece la Napoli de abatele Poloni, cel care avea grijă la Roma de afacerile cardinanului József Batthyány[11]. Speranţa lui Dániel a fost aceea de a se bucura de deliciile literare oferite acolo[12]. În biblioteca Batthyaneum, pentru perioada care ne interesează, se află mai multe cataloage de la Napoli. Din cele zece găsite şapte au însemnările lui Dániel şi aparţin perioadei în care acesta s-a aflat în Italia. Cataloagele conţin cărţi în italiană, franceză şi latină care se vindeau în mai multe librării din oraş. Cea mai importantă a fost cea a fraţilor Terres, respectiv a lui Domenico Terres care era vizitată şi de personalităţile care ajungeau în localitate – de exemplu, regele Suediei, Gustav al III-lea. În timpul şederii la Napoli, Dániel a vizitat-o de mai multe ori, primind în total 4 cataloage[13]. Cataloagele de la Napoli numerotate de noi în *Anexă* cu nr. 3 şi 4 au fost însemnate de Dániel cu cifra romană II, respectiv III în partea dreaptă sus. Pe lângă această librărie a mai vizitat la Napoli şi pe cea a lui Michele Stasi, Giuseppe Policarpo Merande[14] şi a lui Giuseppe Maria Porcelli. De la acesta din urmă Dániel menţionează în *Diarium* că a obţinut catalogul cărţilor sale, dar a şi cumpărat pe cel al bibliotecii S. Angelo in Nido[15]. Noi am găsit două cataloage de la librarul Porcelli menţionate în *Anexă* la nr. 9 şi 10, care au fost însemnate de Dániel cu cifrele romane VIII, respectiv IX. Despre catalogul cărţilor lui Porcelli apare o informaţie printre scrisorile păstrate în arhiva Bibliotecii Batthyaneum. Antonio Corbi, cel care l-a ajutat pe Dániel în timpul şederii la Napoli, a transmis lui Pietro Boskóvics, un cunoscut de-al lui Dániel de la Roma, că „[…] încă nu a ieşit catalogul cărţilor lui Porcelli”[16]. Scrisoarea a fost datată doar cu anul 1785, trebuie să fie ulterioară plecării lui Dániel din Napoli, dar, după cum se pare, Dániel l-a rugat pe Antonio Corbi să-i achiziţioneze catalogul în momentul apariţiei. De la Michele Stasi a primit două cataloage, însemnate cu cifrele romane IV şi V, ultimul dintre ele fiind o ediţie liliputană. A mai primit un catalog şi de la o societate literară şi tipografică – vezi *Anexa*. Cele zece cataloage pe care le-a adus de la Napoli sunt colligate.

De la Padova ne-au parvenit prin intermediul lui Dániel 3 cataloage, toate aflate la librarul padovan Carlo Scapin[17]; acestea conţin cărţi în limbile latină, italiană, franceză, spaniolă, germană, engleză şi chiar olandeză. Primul catalog de la Padova aflat în *Anexă* conţine o interesantă însemnare de-a lui Dániel în care acesta menţionează: „Carlo Scapino è uno de’piu rinomati librarji di Padova che avrà nel suo negozio

libri per il prezzo di quaranta mille Ducati”[18]. Jurnalul nu deține nicio însemnare despre acest librar.

Dániel a obținut un supliment la catalogul scos la Parma de frații Faure, librari ai ducelui de Parma. Lucrarea conține cărțile în ordine alfabetică, apoi un grup de cărți în engleză, germană și spaniolă și, în final, câteva lucrări sosite în timpul imprimării acestui supliment și care au fost introduse chiar la final. Pe coperta catalogului Dániel a menționat numele lui Gaetano Bugatti, bibliotecar al Bibliotecii Ambrosiana din Milano; este posibil ca lucrarea să fie primită de la acesta sau Dániel să-și fi făcut doar o însemnare cu numele bibliotecarului. Dániel a primit încă un catalog, de data aceasta de la Tipografia regală, care conține diferite cărți negrupate pe limbi sau domenii, pe care și-a notat numele librarului Tipografiei, anume Johann Georg Handwerck. Prin Parma a trecut la plecarea din Italia. În *Diarium* nu am găsit nici un fel de informație despre librarii din Parma.

Scopul principal al vizitei lui Dániel în Italia a fost ședereа la Roma și adunarea de acolo a informațiilor necesare pentru episcop. Pe lângă studiul în arhivele și bibliotecile romane, Dániel a cutreierat orașul, descriind în *Diarium* o serie de curiozități, evenimente, inscripții, întâmplări etc. Un loc aparte îl ocupă descrierile interioarelor de biserici și biblioteci. În peregrinările zilnice prin Roma Dániel a ajuns și în cele mai importante librării. În *Diarium* sunt amintiți mai ales 2: Venanzio Monaldini și Niccola Lizzani, de la care se păstrează câte două cataloage pe care Dániel le-a însemnat cu cifre arabe – v. *Anexa*. Pe cei doi i-a vizitat la data de 24 ianuarie 1785. De la Lizzani care își avea magazinul lângă poarta palatului Chigi a cumpărat *Catalogul Bibliotecii Laurenziana* din Florența[19] (10 volume mari) cu doar 13 scuzi și jumătate, pe când la Florența le-ar fi cumpărat cu 40. De la librarul Monaldini a primit catalogul cu cărțile tipărite pe propria cheltuială după cum afirmă în *Diarium*[20]. Interesant din punctul nostru de vedere este un catalog care apare printre cele de la Roma la nr. 2 și care conține cărțile puse la vânzare în magazinul din Piazza di Pasquino[21], despre care Dániel vorbește în jurnalul său, unde descrie întregul eveniment al licitației la care a participat la data de 24 mai 1784: „Azi la prânz am văzut pentru prima dată la Roma o licitație de carte care a avut loc în piața Pasquini; catalogul acesteia, distribuit fără bani, era anunțat pe foi tipărite, lipite pe pereții din Oraș. Licitațiile de cărți sunt rare în Oraș, doar prima filă a catalogului în care era descrisă ordinea, indica lucrul de care trebuie să se țină seama la prețurile care se aprobă la cărțile de vânzare. Și m-am dus acolo. Au fost puțini oameni ai Bisericii; s-au ocupat scaunele din încăperea în care a avut licitația loc mai degrabă din cauza vremii înșelătoare decât pentru cumpărarea cărților. Prețul cărților a fost mărit, astfel aproape toți stăteau la locurile lor”[22]. În anul 1783, pe când se afla la Viena, Dániel este posibil să fi participat la o interesantă, zicem noi, licitație. Este vorba de vinderea bibliotecii învățatului slovac, polihistorul Adam František Kollár, mort pe 10 iulie 1783. Licitația a avut loc pe 29 septembrie, este posibil ca Dániel să fi luat parte, dovadă în acest sens stând câteva lucrări cu ductul lui Kollár aflate în fondul de la Batthyaneum. Oricum, la bibliotecă se află *Catalogus praestantissimorum librorum nec non rarissimorum manuscriptorum Bibliothecae Kollarianae*[23], tipărit cu ocazia licitației. Bibliografia de specialitate amintește astfel de licitații; spre exemplu la Lyon vânzarea se putea derula chiar la domiciliul proprietarului, ocazie cu care se vindeau și alte obiecte. Pe de altă parte, existau însă și librari care aveau o sală destinată acestui gen de vânzare. Cataloagele realizate pentru licitații nu trebuiau să fie neapărat tipărite[24]. La biblioteca Batthyaneum mai există cataloage aduse de Dániel și de la Bouchard și Gravier, librari francezi care activau în Roma[25], tipografia congregației *Propaganda di Fide* și de la cea a lui Paolo Giunchi[26]. Cataloagele cu cărțile de la Roma din *Anexă*, numerotate de la 2 la 6, au fost însemnate de Dániel în dreapta sus.

În cadrul Bibliotecii Batthyaneum din Alba Iulia se mai păstrează și pot avea legătură cu Dániel alte 4 cataloage cu cărțile apărute la Veneția. Niciunul dintre acestea nu au vreo însemnare, dar au apărut în anii ședерii lui Imre Dániel în Italia. În cataloagele deținute, Simone Occhi[27] și moștenitorii familiei Baglioni[28] figurează ca tipografi-librari care și-au pus în vânzare cărțile tipărite în limbile latină, italiană, franceză sau spaniolă. Pentru a putea intra în bibliotecile aflate în orașele care figurau pe drumul său de întoarcere, Dániel a avut nevoie de o serie de recomandări care să-i faciliteze cercetările. Una dintre ele a fost către Simone Occhi, tipograf și librar din Veneția, pe care, datorită acestei recomandări, Dániel l-a cunoscut personal[29].

Așa cum reiese din *Anexă*, *Diarium* sau corespondență, cataloagele aduse de Dániel din Italia subliniază preocuparea constantă a episcopului Batthyány pentru noutățile tipografice din Europa, în cazul nostru Peninsula Italică. Pe lângă aceste instrumente de reclamă, episcopul a achiziționat cărți tot prin intermediul lui Dániel; cerințele în materie de cumpărare din partea episcopului au fost îndeplinite

în mare parte de bibliotecar, care le-a adus personal sau i le-a trimis atât din oraşele italiene vizitate, cât şi de la Viena sau Buda[30]. Cataloagele au fost tipărite la librarii sau tipografii din Florenţa, Napoli, Padova, Parma, Roma şi Veneţia, localităţi pe care Dániel le-a vizitat. Ele conţin lucrări tipărite în latină, dar şi în italiană, franceză, germană, spaniolă, engleză sau chiar olandeză, adresându-se şi spaţiului anglo-saxon. Mijloace de reclamă, acestea au ajuns să deţină un rol esenţial în răspândirea cărţii manuscrise sau tipărite şi astfel, au permis achiziţionarea lucrărilor oferite în ele de instituţiile şi personalităţile momentului. Este şi cazul episcopului Ignác Batthyány care şi-a îmbogăţit astfel biblioteca. Sunt deosebit de importante pentru istoria circulaţiei de carte deoarece arhivele tipografilor şi ale librarilor au dispărut în mare măsură, iar aceste documente sunt dovada activităţii lor.

ANEXĂ

Florenţa

Catalogo di libri latini che si trovano al presente vendibili presso Giuseppe Molini, mercante di libri dagli archibusieri in Firenze, MDCCLXXXIV (cota H8 I 4).

Napoli

Raccolta di libri Latini, Greco-Latini, Italiani e Francesi, che si'ritrovano vendibili nelle Librerie de'Fratelli Terres in Napoli, per l'anno 1782 (cota H8 I 40, coll.1).

Collection de livres françois qui sont a vendre dans les bibliotheques de Dominique Terres a Naples, pour l'année 1782[31] (cota H8 I 40, coll. 2).

Suplimento alla raccolta de'libri Latini, Greco-Latini, Italiani e Francesi, pubblicata nell'anno 1782 e che si ritrovano vendibili nelle Librerie de' Fratelli Terres, in Napoli. Per Aprile MDCCLXXXIV [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.3).

Supplimento al catalogo de'libri, che si trovansi vendibili nelle librerie de'Fratelli Terres in Napoli per novembre 1784 (cota H8 I 40, coll.3 [sic]).

Catalogo di libri che si ritrovano vendibili presso il negoziante di libri Michele Stasi co'Loro ristretti prezzi a moneta di Napoli. Napoli per l'anno 1784 [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.4).

Catalogo de libri che si ritrovano in maggior numero presso Michele Stasi, negoziante di Libri in Napoli, per l'anno 1784 [însemnare Dániel], ediţie liliputană (cota H8 I 40, coll.5).

1784. Catalogo di libri francesi, italiani e latini che si vendono in Napoli presso G.P. Merande e Comp. nella piazza di S. Angelo a Nido sotto il palazzo del Sign. Principe di Corigliano [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.6).

Catalogo de'Libri della Nuova Società Letteraria e tipografica di Napoli MDCCLXXXIV [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.6 [sic]).

Catalogo de libri che si ritrovano vendibili nelle librerie di Giuseppe Maria Porcelli con li loro ristretti prezzi a moneta di Napoli MDCCLXXXV [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.7).

Catalogo de libri stampati da Giuseppe Maria Porcelli in Napoli e di altri che se ne ritrova avere in maggior numero, e che sono vendibili nelle sue librerie per l'anno MDCCLXXXIV [însemnare Dániel] (cota H8 I 40, coll.7 [sic]).

Padova

Catalogo de'libri italiani che si trovano vendibili presso Carlo Scapin al Lion d'oro, Padova, MDCCLXXXIII (cota H8 II 1). [însemnare Dániel]

Appendice al catalogo de'libri Latini, Italiani e Francesi, che si trovano vendibili appresso Carlo Scapino, Padova, MDCCLXXXV (cota H8 I 16).

Catalogue des livres françois, espagnols, allemans, anglois & hollandois qui se trouvent chex Charles Scapin. A Padoue MDCCLXXXIII (cota I8 I 38).

Parma

Supplément au catalogue général des frères Faure, libraires des S. A. R. Monseig. L'Infant, duc du Parme, Plaisance, Guastalle […], Parme, 1782 (cota B8 IV 83). [însemnare Dániel]

Catalogo di alcuni libri stampati ed altri che si trovano in numero nella Reale Stamperia di Parma, 1783 (cota LXX/225, p. 105-106).

Roma

Catalogus historico-criticus Romanarum editionum saeculi XV, in quo praeter editiones a Maettario, Orlandio, ac P. Laerio relatas […]. Romae, ex typographio Palearinano, MDCCLXXXIII (cota P4 II 37).

Catalogo di scelti libri la maggior parte edizioni forastiere e di celebri editori in ogni genere di materie, che a pronto contante si venderanno a minuto al più offerente […] nella bottega posta sulla Piazza di Pasquino all'Insegna di S. Benedetto […]. In Roma MDCCLXXXIV. Nella Stamperia di Gio. Battista Cannetti [însemnare Dániel] (cota X4 II 35, coll. 4).

Catalogo di una scelta libraria che si vende a minuto da Nicola Lizzani, libraro al Corso, incontro il Palazzo del

Sig. Princ. Ghigi […] si dara principio alla sudeta vendita lunedi 7 aprile 1783 [însemnare Dániel] (cota X4 II 35, coll.5).

Catalogue des livres imprimées aux depéns de Venance Monaldini, libraire Rue du Cours à Rome MDCCLXXXV [însemnare Dániel] (cota X4 II 35, coll.7).

Catalogus librorum qui ex typographio Sacrae Congregationis De Propaganda Fide variis lingvis prodierunt et in eo adhuc asservantur. Romae. Ex eodem Typographio CIO IO CCLXXXII [însemnare Dániel] (cota X4 II 35, coll.10).

Catalogo de'Libri impressi in Roma nella Stamperia di Paolo Giunchi e di alcuni altri che si ritrova in maggior numero, con i suoi prezzi a Pavoli, e mezzi Pavol. Romani anno 1783 [însemnare Dániel] (cota X4 II 35, coll.13).

Catalogo de libri stampati a speze di Venanzio Monaldini, mercante di libri in Roma nella Strada del Corso e di alcuni altri, che si ritrova avere in maggior numero con i suoi prezzi a Paoli Romani per l'anno 1783 (cota U4 II 8, coll. 1).

Catalogo de libri che si ritrova in maggior numero Nicola Lizzani, mercante di libri. In Roma nella Strada del Corso con i suoi prezzi a paoli Romani per l'anno 1785 (cota U4 II 8, coll. 2).

Catalogue de livres et d'estampes concernant la Ville de Rome ancienne et moderne qui se trouvent chez Bouchard et Gravier, libraires François, rue du Cours près de l'église de S. Marcel à Rome (cota LXX/225, p. 101-104).

Veneția

Catalogus librorum quos suis typis edidit Simon Occhi, additis nonnullis, quos non exiguo numero venales apud se habet […] / Catalogo di libri stampati da Simone Occhi, e di alcuni altri che tiene presso di se in buon numero […] (cota H8 II 25).

Catalogus librorum quos latino ac italiano sermone inscriptos vel propriis typis editos, vel aliunde, venales offerunt Haeredes Balleonii, Venetiis, MDCCLXXXIV (cota H8 II 35).

cuprinde: Rubricales ecclesiastici, seu libri rubro-nigri proprii Balleonianae Typographiae Venetiis ann. MDCCLXXXIV.

Catalogus libros Latinos, Italicos, Gallos, ac Hispanos complectens quorum nonnulla exemplaria venalia extant apud Haeredes Balleonios. Venetiis, MDCCLXXXIV (cota H8 II 35 [sic]).

Supplementum Catalogo librorum ex alienis typis venalium apud Haeredes Baglioni anno MDCCLXXXIV (cota H8 II 35 [sic]).

Note:

1. V. *Calendarium dioecesanum v. cleri M. Principatus Transilvaniae ad Annum qui est post bissextilem Secundus MDCCLXXXII cui accredit Index locorum & personarum*, Cibinii, Typis Martini Hochmeister Typ. & bibliopolae Priv., 1782, p. 8; în cadrul cancelariei episcopale figurează ca *bibliothecarius*; funcția amintită de episcop reiese din una din scrisorile trimise lui Dániel în decembrie 1781. Biblioteca Batthyaneum LXX/101, Sibiu, 1 dec. 1781: "In Calendario Dioecesano te ut bibliothecarium meum imprimi iussi" [prescurtat în continuare BB].

2. Despre activitatea lui Imre Dániel și legătura sa cu episcopul Batthyány v. Andreea Mârza, *Figura bibliotecarului transilvan în Epoca Luminilor. Studiu de caz: Imre Dániel*, în *Petru Maior și prietenii*. Laura Stanciu (ed.), Cluj-Napoca, ed. Mega, 2015, p. 161-169 sau *Dániel Imre, a Batthyaneum első könyvtárosának személyisége és kapcsolata Batthyány Ignác püspökkel – perioada 1 octombrie 2014 - 31 martie 2015 (finanțat de Academia Maghiară de Științe prin Domus Hungarica nr. 81/6864/HTMT, director Grant Dr. Andreea Mârza).*

3. Spre exemplu: *Collectio documentorum historiam Hungariae tangentium per Emericum Dániel Florentiae descriptorum* (BB IX-52); *Varia manuscripta et documenta historica per copia per Emericum Daniel in Italia collecta* (BB IX-59); *Varia manuscripta literaria, documenta historica, epistolae, in copia per Emericum Daniel in Italia collecta (latine, italice et armenice)* (BB IX-60).

4. V. *Diarium itineris Italici*, 2 t., dar și *Liber Diurnus Romanorum pontificum ex antiquissimo codice manuscripto nunc primum in lucem editus studio Lucae Holstenii*, Romae Typis Iosephi Vanacci, MDCLVIII (BB X 124). V. și lucrările scrise de episcop pe baza informațiilor adunate de Dániel chiar înainte de plecarea în Italia. Este cunoscut faptul că a strâns informații și din Ungaria sau Austria. Exemplu: *Leges ecclesiasticae regni Hungariae et provinciarum adiacentium* opera et studio Ignatii comitis de Batthyán […], tomus primus, Albae-Carolinae, Typis episcopalibus, anno MDCCLXXXV.

5. Andreea Mârza, *Achiziții de cărți în spațiul central-european. Cazul Ignác Batthyány*, în *Transilvania*, 5-6/2014, p. 77-82.

6. Diarium itineri Italici, t. 1, f. 33v.: "Bibliopola mihi dupplicem sua collectionis catalogum dono dedit", f. 322r.: "Possideo librorum ab hac societate publicatorum catalogum, qui mihi a bibliopolis benevole oblatus est" [în continuare prescurtat Diarium].

7. Diarium, t. 1, f. 266v.

8. Stefania Bergamo, Marco Callegari, *Libri in vendita. Cataloghi librari nelle biblioteche padovane (1647-1850)*, Milano, p. 9.

9. M. Callegari, *Un prodotto tipografico a larga circolazione: i cataloghi di vendita libraria*, în *La fabbrica del libro. Bolletino di storia dell'editoria in Italia*, anno XV, 1/2009, p. 4; S. Bergamo, M. Callegari, *Libri in vendita*, p. 10-11. Pentru spațiul Ungariei și al Transilvaniei v. István Monok, *De la valeur documentaire des catalogues et des registres*

de livre – leur usage dans l'histoire de la reception, în *Transilvania*, 4-5/2016, p. 172-176.

10. Mai multe informații v. http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-molini_(Dizionario-Biografico)/ (accesat la 9 sept. 2016). V. și L. Greco, *Un libraire italien à Paris à la veille de la Révolution*, în *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, t.102, n.2, 1990, p. 261-280. Articolul face referire la Giovanni Claudio Molini (1724-1812) care a activat la Paris, însă este amintită structura familială a afacerii condusă de frații ce trăiau la Londra, Paris și Florența.

11.*https://it.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zsef_Batthy%C3%A1ny* (accesat la 6 nov. 2016).

12. Diarium, t. 1, f. 306v.

13. V. *Anexa*; Diarium, t. 1, perioada 6 oct.-12 nov. 1784. La data de 11 nov. librarii i-au arătat lui Dániel colecția lor numismatică. A. M. Rao, *La stampe francese a Napoli negli anni della Revoluzione*, în *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*. Année 1990, vol. 102, nr. 2, p. 474 accesibil on line *http://www.persee.fr/doc/mefr_1123-9891_1990_num_102_2_4120* (accesat la 9 sept. 2016).

14. Acesta a funcționat fie lângă biserica S. Angelo-Nido, fie lângă Trinita Maggiore. V. și *http://opac.sbn.it/opacsbn/opaclib?db=solr_iccu&resultForward=opac/iccu/brief.jsp&from=1&nentries=10&searchForm=opac/iccu/error.jsp&do_cmd=search_show_cmd&item:5032:Nomi::@frase@=IT%5CICCU%5CNAPV%5C079097* (accesat la 9 sept. 2016). Pe catalogul de la Merande Dániel a însemnat în colțul din dreapta sus cifra romană VI.

15. Diarium, t. 1, f. 363v. În articolul Annei Maria Rao este menționat trecător și Giuseppe Porcelli. Despre Catalogul din 1785 al lui Porcelli amintește și F. Waquet, *La Lumière... vient de France. Le livre français en Italie à la veille de la Révolution*, în *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, t. 102, n°2, 1990, p. 247.

16. BB, LXX/72.

17. Librarul Scapin era cunoscut la Padova și împrejurimi pentru faptul că achiziționa biblioteci foarte bogate ale căror cărți ajunge mai apoi să le vândă printre cărțile librăriei sale. V. S. Bergamo, M. Callegari, *Libri in vendita*, p. 13-14.

18. V. coperta 1 exterior cota H8 II 1. V. și nota anterioară.

19. Toate cele 10 volume se află în fondul Bibliotecii Batthyaneum (P4 I 5- P4 I 13).

20. Diarium, t. 2, f. 32r.

21. Piazza di Pasquino există și astăzi la Roma, a mai purtat și numele de Piazza di Parione, dar pentru că era frecventată de librari, artiști și scriitori ar fi putut avea și numele de "piazza di librai". V amănunte pe *http://www.romasegreta.it/parione/piazza-di-pasquino.html* (accesat la 29 sept. 2016).

22. Diarium, t. 1, f. 131v.

23. BB, H8 I 17, I8 I 45. Despre o posibilă achiziție de către Dániel a cărților lui Kollár v. Andreea Mârza, *Bibliotheca Kollariana – možný akvizičný prameň pre sedmohradského biskupa Ignáca Batthyányho*, în *Kniha* 2016 (sub tipar).

24. D. Varry, *Les ventes publiques de livres à Lyon aux XVIIe et XVIIIe siècles et leurs catalogues*, în *Les ventes de livres et leurs catalogues (XVIIe-XXe siècle)*, éd. Annie Charon et Élisabeth Parinet, collab. Dominique Bougé-Grandon, Paris, 2000, p. 35, 39.

25. Catalogul adus de Dániel a fost găsit printre fasciculele cu corespondență. Acești doi librari-editori erau foarte cunoscuți la Roma în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea pentru bogăția de titluri pe care le ofereau, reușind să pună în vânzare și titluri interzise. F. Tarzia, *Libri e rivoluzioni. Figure e mentalità nella Roma fine ancient régime (1770-1800)*, p. 56-85; Maria Pia Donato, *Cultura dell'antico e cultura dei Lumi a Roma nel Settecento: la politicizzazione dello scambio culturale durante il pontificato di Pio VI*, în *Mélanges de l'École française de Rome. Italie et Méditerranée*, t. 104, n.2, 1992, p. 508.

26. Paolo Giunchi (1730?-11 febr. 1798) a fost tipograf-librar, în anul 1766 fiind socotit furnizorul Bibliotecii Vaticane. S-a făcut cunoscut și printr-un memoriu în care atrăgea atenția că o seamă de librari au primit patentul legat de afacerea cu cărți pe care o aveau, fără să dea vreun examen. Informații v. pe adresa *http://www.idref.fr/143246755* (accesat la 12 sept. 2016) și F. Tarzia, *Libri e rivoluzioni*, p. 52-55.

27. A deținut fie capital propriu, fie a fost finanțat total sau parțial de alții. V. și http://www.treccani.it/enciclopedia/l-ultima-fase-della-serenissima-cultura-e-civilta-la-stampa-la-circolazione-del-libro_%28Storia-di-Venezia%29/ (accesat la 13 sept. 2016).

28. Această familie de tipografi, editori și librari și-a continuat activitatea la Veneția până în jurul anului 1850. V și http://www.treccani.it/enciclopedia/tommaso-baglioni_%28Dizionario-Biografico%29/ (accesat la 13 sept. 2016); *Bibliographie universelle ancienne et moderne […]*, t. troisième, Paris, Chez Michaud Frères, 1811, p. 214.

29. BB LXX/226, p. 59-60. Despre recomandările care i-au permis pătrunderea în bibliotecile din Florența, Veneția, Parma, Padova, Milano v. A. Mârza, *Sejurul italian al lui Imre Dániel în folosul științific al episcopului Ignác Batthyány*, în *Terra Sebus*, 2014, 6, p. 361-375.

30. V. nota 5.

31. Acest catalog este amintit și de F. Waquet, *La Lumière... vient de France[…]*, în *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, t. 102, n°2, 1990, p. 236.

Bibliography:

Bergamo, Stefania, Callegari, Marco. *Libri in vendita. Cataloghi librari nelle biblioteche padovane (1647-1850)*, Milano, 2009.

Bibliographie universelle ancienne et moderne […], t. troisième, Paris, Chez Michaud Frères, 1811.

Biblioteca Batthyaneum LXX/ 72, 101

Callegari, Marco. *Un prodotto tipografico a larga circolazione: i cataloghi di vendita libraria*. În *La fabbrica del libro. Bolletino di storia dell'editoria in Italia*, anno XV, 1/2009, p. 2-8.

Dániel, Imre. *Diarium itineris Italici*, 2 t., 1784-1786 (ms).

Idem. *Varia manuscripta et documenta historica per copia per Emericum Dániel in Italia collecta*, t. I-II, 1784-1786.

Idem. *Varia manuscripta literaria, documenta historica, epistolae, in copia per Emericum Daniel in Italia collecta (latine, italice et armenice)*, 1784-1786.

Idem. *Collectio documentorum historiam Hungariae tangentium per Emericum Dániel Florentiae descriptorum*, 1784-1786.

Donato, Maria Pia. *Cultura dell'antico e cultura dei Lumi a Roma nel Settecento: la politicizzazione dello scambio culturale durante il pontificato di Pio VI*. În *Mélanges de l'École française de Rome. Italie et Méditerranée*, t. 104, n.2, 1992, p. 503-548.

Greco, Luigi. *Un libraire italien à Paris à la veille de la Révolution*. În *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, t.102, n.2, 1990, p. 261-280.

Mârza, Andreea. *Achiziții de cărți în spațiul central-european. Cazul Ignác Batthyány / Book Acquisitions in the Central-European Area. The Case of Ignác Batthyány*. În *Transilvania*, 5-6/2014, p. 77-82.

Mârza, Andreea. Dániel Imre, a Batthyaneum első könyvtárosának személyisége és kapcsolata Batthyány Ignác püspökkel – perioada 1 octombrie 2014 - 31 martie 2015 (grant finanțat de Academia Maghiară de Științe prin Domus Hungarica nr. 81/6864/HTMT).

Mârza, Andreea. *Figura bibliotecarului transilvan în Epoca Luminilor. Studiu de caz: Imre Dániel / A Transylvanian Librarian during the Enlightenment. A case study: Imre Dániel.* În *Petru Maior și prietenii*. Laura Stanciu (ed.), Cluj-Napoca, ed. Mega, 2015, p. 161-169.

Mârza, Andreea. *Bibliotheca Kollariana – možný akvizičný prameň pre sedmohradského biskupa Ignáca Batthyányho / The Kollár Library – a possible purchase source for Transylvania's Bishop Ignác Batthyány*, în *Kniha. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry,* 2016, p. 142-153.

Monok, István. *De la valeur documentaire des catalogues et des registres de livre – leur usage dans l'histoire de la reception*, în *Transilvania*, 4-5/2016, p. 172-176.

Rao, Anna Maria. *La stampe francese a Napoli negli anni della Revoluzione*. În *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, 1990, t.102, n. 2, p. 469-520.

Tarzia, Fabio. *Libri e rivoluzioni. Figure e mentalità nella Roma fine ancient régime (1770-1800)*, Milano, 2000.

Varry, Dominique. *Les ventes publiques de livres à Lyon aux XVIIe et XVIIIe siècles et leurs catalogues*. În *Les ventes de livres et leurs catalogues (XVIIe-XXe siècle)*, éd. Annie Charon et Élisabeth Parinet, collab. Dominique Bougé-Grandon, Paris, 2000, p. 29-48.

Waquet, Françoise. *La Lumière... vient de France. Le livre français en Italie à la veille de la Révolution*. În *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Italie et Méditerranée*, 1990, t. 102, n. 2, p. 233-259.

Site-uri:

http://opac.sbn.it/opacsbn/opaclib?db=solr_iccu&resultForward=opac/iccu/brief.jsp&from=1&nentries=10&searchForm=opac/iccu/error.jsp&do_cmd=search_show_cmd&item:5032:Nomi::@frase@=IT%5CICCU%5CNAPV%5C079097 (accesat la 9 sept. 2016).

http://www.idref.fr/143246755 (accesat la 12 sept. 2016).

http://www.treccani.it/enciclopedia/l-ultima-fase-della-serenissima-cultura-e-civilta-la-stampa-la-circolazione-del-libro_%28Storia-di-Venezia%29/ (accesat la 13 sept. 2016).

http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-molini_(Dizionario-Biografico)/ (accesat la 9 sept. 2016).

http://www.treccani.it/enciclopedia/tommaso-baglioni_%28Dizionario-Biografico%29/ (accesat la 13 sept. 2016).

http://www.romasegreta.it/parione/piazza-di-pasquino.html (accesat la 29 sept. 2016).